

انگیزه علامه مجلسی از نگارش «بحار الانوار» چه بود

علامه مجلسی انگیزه خود از نگارش «بحار الانوار» را جمع‌آوری اخبار و روایات معصومین (ع) و جلوگیری از فراموش نشدن و عدم تحریف آنها در گذر زمان به شمار می‌آورد.

علامه مجلسی انگیزه خود از نگارش «بحار الانوار» را جمع‌آوری اخبار و روایات معصومین (ع) و جلوگیری از فراموش نشدن و عدم تحریف آنها در گذر زمان به شمار می‌آورد.

به گزارش خبرنگار آیین و اندیشه خبرگزاری فارس، محمدباقر بن محمدتقی بن مقصود علی مجلسی معروف به علامه مجلسی در سال 1037 هجری مساوی عدد ابجد جمله «جامع کتاب بحار الانوار» در اصفهان متولد شد.

در سالروز بزرگداشت علامه (30 مرداد) مروری بر کتاب ارزشمند علامه «بحار الانوار» خواهیم داشت:

بحار الانوار الجامعة لدر اخبار الائمة الاطهار» در یکصد و ده جلد با مقدمه‌های مرحوم آیت الله ربانی شیرازی و پاورقی‌های مرحوم علامه طباطبایی منتشر شده است. پیرامون این اثر کتاب‌های زیادی نگاشته شده است. تألیف این کتاب که مجموعه‌ای از آموزه‌ها و تعالیم شیعی است، بیش از سی سال طول کشیده و گروهی از شاگردان علامه مجلسی او را در این زمینه یاری کرده‌اند.

بحار الانوار به تعبیر بزرگان نخستین دایرةالمعارف تشیع در جهان است، اگر مراد از دایرةالمعارف مجموعه‌ای اطلاعات منسجم پیرامون موضوع واحدی باشد نسبت دایرةالمعارف دادن به بحار الانوار نیاز به استدلال هم ندارد.

می‌گویند خود علامه در مقدمه بحار فرموده که من احادیث را بدون دقت و بررسی و برای حفظ از فنا جمع‌آوری کرده‌ام تا آیندگان، خود در آن بیندیشید و سره از ناسره جدا کنند!

علامه بحار را ابتدا در بیست و پنج مجلد بزرگ نوشت آنگاه جلد پانزده را دو بخش و در دو مجلد قرار داد از این رو مجلدات بحار به 26 جزء رسید. بحار دارای 44 کتاب و 2489 باب است.

محتوای جزئی بحار در مواردی این چنین تقسیم می‌شود: (1) علم، عالمان و اقسام و اصناف آنان - (2) توحید، نبوت، معاد، ائمه و اصحاب پیامبر و یاران آنان (3) حوادث پس از پیامبر و اخبار خلفا - (4) طبیعت و ماورای طبیعت، (5) ایمان، کفر و اخلاقیات - (6) مواظ (خداوند، پیامبر اکرم (ص)، ائمه (ع)، بلوهر و بوذاسف (بودا) - (7) فضایل و آداب قرائت قرآن و... - (8) زکات و صدقه و سایر اعمال عبادی - (9) زیارت و آداب آن - (10) روایات فقهی و عقد و ایقاعات و سایر ابواب فقه - (11) اجازات فقهی شیعه.

مجلسی در مقدمه بحار الانوار انگیزه خود را از تألیف بحار الانوار چنین ذکر می‌کند: سبب تألیف کتاب این است که من در دانش آموزی در انواع علوم حریص بودم و بعد از سپری کردن بخشی از عمر در دانش‌های گوناگون و اندیشیدن به ثمرات و غایات این علوم دریافتم که علم، تنها از چشمه وحی و روایات اهل بیت (ع) حاصل می‌شود و در آخرت تنها این دانش سودمند است. از این رو به اخبار و روایات معصومین (ع) پرداخته‌ام.

او همچنین درصدد منابعی بوده است که در معرض فراموشی قرار داشتند و از این رو، به سراغ کتاب‌هایی رفته که در گذر زمان و به علت توجه زیاد به کتب اربعه، مهجور مانده بود و یا به علت غرض ورزی فاسدان، بی‌توجهی جاهلان و وجود مخالفان اهل بیت (ع) در حال نابودی بوده‌اند.

مجلسی برای تألیف این کتاب، بسیاری از شاگردانش را به شهرها و کشورهای مختلف فرستاد تا کتب و نسخه‌های موجود روایی را پیدا کنند. برای مثال او گزارش داده حتی برای به دست آوردن کتاب مدینه العلم شیخ صدوق که تصور می‌شد در یمن وجود دارد، گروهی را با هدایای فراوان به سوی حاکم آنجا فرستاد تا کتاب را به دست آورد.

در تألیف بحار، بعضی از شاگردان مجلسی شامل میرزا عبدالله افندی، میر محمد صالح خاتون آبادی، ملا عبدالله بن نورالدین بحرینی، سید نعمت الله جزایری و آمنه خاتون خواهر علامه مجلسی با او همکاری کردند.

آقا بزرگ تهرانی می‌گوید: «بحارالانوار کتاب جامعی است که دربرگیرنده اخبار اهل بیت «ع» است. تحقیقات دقیقی که بهتر از آن یافت نمی‌شود و باید گفت مانند این کتاب نه قبلاً نوشته شده است و نه در آینده نوشته خواهد شد.»

*علامه طباطبایی و بحارالانوار

برخی شاگردان علامه طباطبایی درباره توجه ویژه وی به بحارالانوار چنین گفته‌اند: علاقه استاد به حدیث وصف ناپذیر بود. وی یادآور می‌شد که معارف اسلام بیش‌تر در قرآن و در آیات مکی و احادیث خاندان رسالت است. وی هنگام نوشتن کتاب گران سنگ تفسیر المیزان، یک دوره بحارالانوار را مطالعه و بررسی کرد و با یادداشت احادیث نخبه و پرمغز و عمیق عرفانی آن، در تألیفات خود از آن‌ها بهره جست.

وی در طول سال‌های تدریس در حوزه علمیه قم، در حدود 10 - 11 سال، مجلدات ده گانه اول بحار را در شب‌های پنج شنبه و جمعه تدریس می‌کرد.

*منابع:

مجلسی، بحارالانوار

اعیان الشیعه، امین

زندگینامه علامه مجلسی، مهدوی

علامه طباطبائی و مجلسی و حدیث عقل و نقل، سید محمد خامنه‌ای.